

3.0 Slovíčka

gyventi, gyvena, gyveno	žít, bydlet
eiti, eina, ějo	jít
laukti, laukia, laukė	čekat
turėti, turi, turėjo	mít
mokytos	učitel
dėstytojas	učitel na vysoké škole, přednášející
gydytojas	lékař
universitetas	univerzita
su (+ins.)	s
iš (+gen.)	z

3.1 Cvičení. Přečtěte, případně určete, zda písmeno **i** označuje v následujících slovech vokál nebo znak pro palatalizaci.

1. įdomus (*zajímavý*), 2. gėlė (*květina*), 3. sąsiuvinis (*sešit*), 4. kilimas (*koberec*), 5. kiemas (*dvůr*), 6. kaimas (*vesnice*), 7. biuras (*kancelář*), 8. bjaurus (*škaredý*), 9. kiauras (*děravý*), 10. siužetas (*syžet*), 11. gilus (*hluboký*), 12. gydytojas (*lékař*), 13. bėgimas (*běh*), 14. bei (*a*), 15. bitė (*včela*), 16. cilindras (*cilindr*), 17. čia (*zde*), 18. dirbti (*pracovat*), 19. diena (*den*), 20. yda (*vada*), 21. indas (*nádoba*), 22. liūtas (*lev*), 23. kamienas (*kmen*), 24. meilė (*láska*), 25. mielas (*milý*), 26. miškas (*les*), 27. muilas (*mýdlo*), 28. niūrus (*sklíčený*), 29. peilis (*nůž*), 30. piemuo (*pastýř*), 31. skiemuo (*slabika*), 32. riešutas (*ořech*), 33. rimtas (*vážný*), 34. siaubas (*hrůza*), 35. seilė (*slina*), 36. siena (*zed*), 37. sijonas (*sukně*), 38. šiuomet (*v dnešní době*), 39. šilkas (*hedvábi*), 40. zuikis (*zajíc*).

3.2 Prozodické vlastnosti litevštiny

Přízvuk

Litevský přízvuk je volný: může být na kterékoliv slabice. Poloha přízvuku se během ohýbání může měnit, a tyto proměny jsou pak individuální vlastností dotyčného slova, nikoliv ohýbacího vzoru, ke kterému ono slovo patří.

<i>stalas</i> (<i>stůl</i>)	<i>kamienas</i> (<i>kmen</i>)	<i>žuvis</i> (<i>ryba</i>)
N. sta -las	ka- mie -nas	žu- vis
G. sta -lo	ka- mie -no	žu- vies
D. sta -lui	ka- mie -nui	žu -viai
A. sta -lą	ka- mie -ną	žu -vį
I. sta- lu	ka- mie -nu	žu-vi- mi
L. sta- le	ka- mie -ne	žu-vy- je
V. sta -le	ka- mie -ne	žu- vie

<i>daryti, daro, darė</i> (<i>dělat</i>)	<i>duoti, duoda, davė</i> (<i>dát</i>)
aš dar- au	duo -du
tu dar- ai	duo -di
jis, ji da -ro	duo -da

Poloha přízvuku je zásadním faktorem litevského slova a má fonologickou funkci, tzn. slova se můžou lišit pouze polohou přízvuku – přízvuk je v litevštině **významotvorný**.

g iria (<i>chválí</i>)	g iria (<i>les</i>)
k asa (<i>ryje</i>)	k asa (<i>cop</i>)
k arti (<i>věšet</i>)	k arti (<i>hořká</i>)

Intonace

- způsob artikulace dlouhých přízvučných slabik

Intonace je také **významotvorná**. Rozlišujeme intonaci stoupavou a klesavou.

Akutová (klesavá) intonace: šaaauk (*střílej*); laaaauk (*čekej*); kaaaltas (*dláto*)

Cirkumflexová (stoupavá) intonace: šauuuk (*křič*); lauuuuk (*ven*); kallltas (*vinen*)

Příklad: šauk; lauk; kaltas

Akut: šaaauk (*střílej*); laaaauk (*čekej*); kaaaltas (*dláto*)

Zápis: šauk; láuk; káltas

Cirkumflex: šauuuk (*křič*); lauuuuk (*čekej*); kallltas (*vinen*)

Zápis: šaűk, laũk, kałtas

POZOR. Krátká slabika může nést přízvuk, ale nemá žádnou intonaci. K zápisu se v tomto případě používá znak „gravis“, např.: rankà (*ruka*).

3.3 Přehled deklinačních vzorů litevských substantiv. (Viz příloženou tabulku)

	Singulár	Příklady	Singulár
nom.	nam- as	Tai yra Jonas .	kel- ias
gen.	nam- o	Tai yra Jono namas.	kel- io
dat.	nam- ui	Ši knyga yra Jonui .	kel- iu
ak.	nam- ą	Aš studijuoju lingvistiką .	kel- ią
ins.	nam- u	Aš kalbu su Jonu .	kel- iu
lok.	nam- e	Aš gyvenu Berlyne .	kel- yje
vok.	nam- e/-ai/-au	Pone Jonai , kaip jūs kalbate? Mokytojau!	kel- y
	Plurál		Plurál
nom.	nam- ai	Tie namai yra mano. Jonai yra mano studentai .	kel- iai
gen.	nam- ų	čekų literatūra	kel- ių
dat.	nam- ams	Šios knygos yra Jonams .	kel- iams
ak.	nam- us	Aš turiu du namus .	kel- ius
ins.	nam- ais	Su studentais esame universitete.	kel- iais
lok.	nam- uose	Lietuviai gyvena namuose .	kel- iuose
vok.	nam- ai	Kaip jūs kalbate, studentai ?	kel- iai

3.4 Cvičení. Přeložte:

Dobrý den, jmenuji se XY.

Jak se jmenujete vy?

Dobré ráno.

Jaké je tvé příjmení?

Dobrou noc.

Nashledanou.

Ahoj/zdravím.

Buď zdráv/zdráva.

Vyčáste slovesa *būti*, *dirbti*, *studijuoti* a *eiti*, utvořte od nich i záporné tvary a přelořte